

Maria João Pires & Ignasi Cambra

Meesterpianisten spelen Mozart en Schubert

Uitvoerenden

Maria João Pires piano
Ignasi Cambra piano

Programma

Mozart	Adagio & Allegro in f, KV 594 (Pires & Cambra, quatre-mains)
Haydn	Sonate nr. 33 in c, Hob. XVI: 20 (Ignasi Cambra solo)
Hadyn	Sonate nr. 60 in Es, Hob. XVI: 52 (Maria João Pires solo)
Schubert	Impromptu nr. 1 in f, D 935 (Maria João Pires solo)
Schubert	Impromptu nr. 2 in As, D 935 (Maria João Pires solo)
Schubert	Uit '3 Klavierstücke aus dem Nachlass, D 946': nr. 2 in Es (Ignasi Cambra solo)
Schubert	Uit '3 Klavierstücke aus dem Nachlass, D 946': nr. 3 in C (Ignasi Cambra solo)
Schubert	Lebensstürme in a, D 947 (Pires & Cambra, quatre-mains)

Programmatoelichting

Mozart – Adagio & Allegro, KV 594

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) schreef zijn *Adagio en Allegro in f-klein, KV 594* oorspronkelijk voor een *Orgelwalze*, een muziekautoomaat, met een soort ingebouwd pijporgel uit de eind 18e eeuw. Opdrachtgever was graaf Joseph Deym von Strítež (1752-1804). Deze bemiddelde militair richtte in 1790 in Wenen een mausoleum op ter ere van de dat jaar overleden, fameuze Baltisch-Duitse veldmaarschalk Ernst Gideon von Laudon (1717-1790). In het grafmonument bevond zich een geavanceerde speelklok die ieder uur treurmuziek afspeelde. In een advertentie voor het publiekelijk toegankelijke mausoleum in de *Wiener Zeitung* van 26 maart 1791 lezen we: “*Klokslag van elk uur klinkt er ‘Funeral Musique’, die elke week anders is. Deze week is de compositie van Herr Kapellmeister Mozart.*” De componist was overigens niet erg enthousiast om muziek voor een speelklok te schrijven, dit vanwege “de te schel en kinderachtig klinkende pijpjes”, zo schreef hij op 3 oktober 1790 aan zijn vrouw Constanze. Waarschijnlijk heeft hij zich dan ook niet bemoeid met de precieze programmering van de cilinder, maar daar is niets over bekend. Feit is dat hij in dezelfde brief schreef dat hij de klank van een groot orgel prefereerde. Dat is ook het instrument waarop het werk tegenwoordig veelal wordt uitgevoerd. Voor een enkele pianist is de partituur ongeschikt: de piano heeft niet zoals een orgel een pedaal(klavier) en voor twee handen staan er in de partituur te veel tegelijk klinkende stemmen. Vandaar dat van KV 594 al in 1800 een bewerking voor piano vierhandig werd uitgegeven.

Het *Adagio* is een relatief korte introductie op het veel langere, levendige *Allegro*. Hiervan wordt wel gezegd dat het een verklanking is van de militaire loopbaan van de veldmaarschalk. Bij wijze van afsluiting volgt een herhaling van het *Adagio*-thema.

Joseph Haydn – Twee sonates

Mozart en Beethoven gelden als de vervolmakers van de Weens-klassieke pianosonate, maar beiden zijn hierin schatplichtig aan Joseph Haydn (1732-1809). Deze oudste van de drie grote Weens-klassieke componisten schreef maar liefst 62 klaversonates, waarvan er tien verloren zijn gegaan of dubieus zijn. Ze omvatten bijna vier decennia: de eerste sonates stammen al van vóór 1760 en in 1794 voltooide Haydn zijn laatste Sonate nr. 62 in Es-groot. In zijn sonates is een geleidelijke ontwikkeling te zien van zeer bondige en eenvoudige werkjes in rococostijl naar de grootschalige sonates uit Haydns laatste levensjaren.

Als het om Haydns pianowerken gaat, denkt men vaak aan lichtvoetigheid en humor. Opvallend is in ieder geval dat van zijn 62 sonates het merendeel in opgewekte majeuretoonsoorten is geschreven. Slechts zes staan in mineur, waarvan de Sonate nr. 33 in c-klein nr. 33. Hob. XVI/23 uit 1771 de derde in rij is. Dit is allerm minst een geestig en opgewekt stuk en onder de zes mineursonates de meest dramatische. Door de dramatische toonsoort c-klein en de dynamische voorschriften is Sonate nr. 33 een van de hoogtepunten uit Haydns middenperiode. In Haydns magnum opus voor piano, de Sonate in Es-groot nr. 62 uit 1794 staat in het heroïsche Es-groot, de toonsoort waarin Haydns voormalige leerling Ludwig van Beethoven zo'n tien jaar later zijn *Eroica*-Symfonie schreef. De Sonate begint heldhaftig met sterke, volle akkoorden, die beantwoord worden door ijlere motieven in de discant. Het tweede thema contrasteert sterk met het eerste door haar lichte, springerige karakter. De complexe en pianistisch veeleisende doorwerking gaat vrij bruusk over in de reprise, herkenbaar door terugkeer van het heroïsche thema.

Programmatoelichting

Het middendeel is een fantasievol, voor zijn tijd modern klankgedicht, met vele grillige momenten en opvallende rap stijgende, ranke toonladders die lage met hoge melodietonen overbruggen. De Finale, een uitbundig Presto, staat weer in de klassieke sonatevorm. In dit deel domineren almaar terugkerende, zenuwachtig kloppende toonherhalingen, zowel in het eerste thema als in het beknopte, nauwelijks contrasterende tweede thema.

Schubert – 2 Impromptu's en 2 Klavierstücke

De Impromptu's zijn vanouds Franz Schuberts (1797-1828) meest gespeelde pianowerken. Het woord 'impromptu' betekent 'voor de vuist, inval, improvisatie'. Het is een in de Romantiek gewilde titel voor middellange, eendelige voordrachtstukken, die later ook door Chopin, Liszt en Sibelius werd gehanteerd. Schubert was overigens niet de bedenker ervan: dat was de Tsjechische componist Jan Václav Hugo Voříšek (1791-1825), die in 1822 twee Impromptu's publiceerde, vijf jaar voordat Schubert zijn twee bundels van elk vier Impromptu's het licht deed zien.

Impromptu in f-klein D 935 nr. 1 is een breed uitgesponnen, overwegend lyrisch-melancholisch en peinzend stemmingsstuk. Het werk vormt een perfect duo met de daaropvolgende Impromptu in As-groot D 935 nr. 2, een koraalachtige sarabande die wordt afgewisseld met dramatisch groeiend passagewerk, alvorens het koraalthema weer terugkeert.

Na het succes van zijn Impromptu's, waarvoor hij een uitgever wist te vinden, kreeg Schubert de smaak te pakken en componeerde in zijn laatste levensjaar nog eens drie Impromptu's. Het lukte hem echter niet ze gepubliceerd te krijgen. Vervolgens moest het drietal vele jaren wachten op een uitgave: die verscheen pas in 1868 onder de titel Drei Klavierstücke aus dem Nachlass (D 946).

Schubert - Allegro in a-klein voor piano vierhandig, D 947 ("Lebensstürme")

Franz Schubert moet een behoorlijk goede pianist zijn geweest, maar was geen man die zich thuisvoelde op de grotere concertpodia. Hij speelde het liefst in kleinere, informele zalen, omringd door en samen musicerend met vrienden. In deze 'Schubertiades' begeleidde hij zangers in zijn talloze liederen en speelde er vierhandig piano, een vast onderdeel van deze bijeenkomsten. Dat verklaart ook waarom Schubert meer vierhandige pianomuziek heeft geschreven dan welke andere componist. Bovendien tilde hij het genre naar een hoger plan. Bij vroeg-19e-eeuwse *quatre-mains*-muziek gaat het veelal om toegankelijke, modieuze variatiewerken, dan wel om uittreksels van orkestmuziek. Schubert creëerde echter als eerste artistiek hoogstaande *quatre-mains*-composities die op geen enkele manier onderdoen voor zijn grote stukken voor pianosolo. Zo verschaftte hij het genre een nieuwe, hoge standaard.

In de Schubertiades was vriend Franz Lachner (1803-1890) Franz Schuberts vaste duopartner in het *quatre-mains*-spel. Met deze dierbare vriend heeft de componist al zijn grote vierhandige werken uitgevoerd, waarschijnlijk ook het Allegro in a-klein, D. 946, bijgenaamd Lebensstürme. Dit werk schreef Schubert in mei 1828, een half jaar voor zijn veel te vroege overlijden op 19 november van dat jaar, 31 jaar jong. In juni van dat jaar schreef Schubert tevens een Rondo in A-groot (D 951) voor piano vierhandig, dat hij mogelijk met het Allegro als tweede deel voor een tweedelige sonate bedoelde. Daar is het nooit van gekomen: het Rondo werd in december 1828, een maand na Schuberts dood, uitgegeven. De postume publicatie van het Allegro volgde pas in 1840. Het is een groots opgezet, orkestraal klinkend, eindelijk werk, geschreven in de sonatevorm. Het karakter is deels grimmig, deels zonnig. Beide duopartners hebben er gelijkwaardige rollen in.

(Christo Lelie)

Programmatoelichting

Maria João Pires (Lissabon, 1944) is een van de beroemdste pianisten aller tijden. De Portugese musicus staat bekend om haar ongeëvenaarde poëtische spel en haar spirituele visie op muziek. Pires was er heel vroeg bij, haar eerste openbare optreden gaf ze al als 4-jarige. Toen ze zeven jaar oud was speelde ze pianoconcerten van Mozart voor publiek. Ze studeerde aan het conservatorium in Lissabon. Daar hield Pires zich niet alleen bezig met piano spelen, maar ook met componeren, muziektheorie en muziekgeschiedenis. Ze vervolgde haar studie in Duitsland, in München en Hannover. Haar internationale doorbraak kwam in 1970, toen ze de Internationale Beethoven Bicentennial in Brussel won. Sindsdien treedt ze op over de gehele wereld. Ze werkt regelmatig samen met beroemde solisten als en treedt op met orkesten als de Wiener en Berliner Philharmoniker en het Koninklijk Concertgebouworkest. In 1989 tekende ze een exclusief contract met Deutsches Grammophon. Ze heeft opnames gemaakt van onder andere de pianosonates van Beethoven, de complete impromptu's van Schubert, de complete Nocturnes en andere werken van Chopin.

Ignasi Cambra (Barcelona, 1989) is een publiekslieveling in zijn geboorteland Spanje en trad op in de meeste grote concertzalen van het land, waaronder het Palau de la Música Catalana, Gran Teatre del Liceu en l'Auditori in Barcelona, het Auditorio Nacional de Música en Fundación Juan March in Madrid en vele anderen. Hij werd ook uitgenodigd als artiest in residentie bij La Pedrera (Barcelona) en zijn optredens brachten hem naar festivals als Peralada, de Schubertiade in Vilabertràn en de Quincena Musical in San Sebastián. Hij soleerde met het Mariinski Orkest en met orkesten in Barcelona, Miami en Vancouver en werkte met dirigenten als Valery Gergiev, Tsung Yeh, Eduardo Marturet, Josep Pons en Salvador Brotons. Ignasi Cambra speelt piano vanaf zijn zesde en studeerde bij Jerome Lowenthal en Matti Raekallio aan de Juilliard School in New York. Van belangrijke invloed op zijn spel waren ook de pianisten Edward Auer, Menahem Pressler, Alexander Toradze en Rustem Hayroudinoff. Cambra heeft ook diploma's van Indiana University en de Royal Academy of Music in Londen en behaalde bovendien een Executive MBA aan de IESE Business School van de University of Navarra.

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

Di 1 apr	Jorge Luis Prats	Cubaanse meesterpianist speelt complete Ibèria van Albéniz
Zo 13 apr	Kevin Chen	Winnaar Rubinstein Competition schittert in Chopin & Liszt
Wo 7 mei	Fazil Say	Turkse meester speelt Debussy, Ravel en eigen werk

Zullen we Vrienden worden?

M-Friends draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

